Maska alebo respirátor? *Faux amis* v kontexte pandémie ochorenia COVID-19

Dagmar Veselá
Katedra romanistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
https://orcid.org/0000-0003-3488-8645
dagmar.vesela@umb.sk

Kľúčové slová: faux amis, pandémia, COVID-19, preklad, terminologický záznam
Keywords: faux amis, pandemic, COVID-19, translation, terminology record

Úvod

V pamäti ľudstva ešte doznieva pandémia spôsobená celosvetovým šírením ochorenia COVID-19 vyvolaného koronavírusom SARS-CoV-2 a stále neutíchajú diskusie ohľadom koordinovania a definovania postupov pri zvládaní ďalších možných sanitárnych hrozieb. Efektívna komunikácia naprieč celou spoločnosťou v rámci každého jazykového spoločenstva je v tejto súvislosti jedným zo základných predpokladov jeho zdravého a bezproblémového fungovania. Je podmienená existenciou a znalosťou významovo priezračnej lexiky vrátane jej odborných subkódov. Situácia je komplikovanejšia, pokiaľ sa komunikácia realizuje na interlingválnej úrovni a keď do hry vstupujú aj javy spojené s existenciou tzv. *faux amis*, teda rovnako alebo podobne vyzerajúcich či znejúcich jednotiek slovnej zásoby, avšak s odlišným významom.

Počas nedávnej pandémie siahali po vysoko odborných termínoch, používaných dovtedy len zdravotníckym či medicínskym personálom, aj bežní ľudia, resp. komunikanti mimo oblasti zdravotníctva. To mohlo vyvolať istú mieru nepresnosti vo vyjadrovaní. V kontexte translatologickej praxe bez náležitého overovania sa tento problém ešte amplifikuje. Na pozadí sanitárnej krízy môže mať veľmi negatívne, ba dokonca fatálne následky.

V našom príspevku sa preto zameriame na situácie, keď môže dôjsť k neefektívnej komunikácii v rámci translatologickej francúzsko-slovenskej a slovensko-francúzskej perspektívy s prihliadnutím na problémy generované prítomnosťou zradných slov[1] na osi francúzština – slovenčina a naopak. Výskumnou vzorkou a zároveň zdrojom terminologických informácií sú pre nás francúzske a slovenské mediálne komunikáty z obdobia pandemickej krízy, z ktorých sme vytvorili vlastné korpusy[2] a nahrali ich do korpusového manažéra *Sketch Engine*, doplnené terminologickými databázami a slovníkmi. Pri zohľadňovaní súčasného stavu metodológie v terminológii a korpusovej lingvistike sa pokúsime zostaviť terminologické záznamy pre problematické termíny z hľadiska ich príslušnosti do kategórie *faux amis*, ktoré môžu poskytnúť prekladateľom a tlmočníkom nástroj využiteľný pri preklade v rámci uvedenej jazykovej dvojice. Z našich doterajších výskumov[3] vyplýva, že takýmito termínmi sú odborné

[1] Máme tým na mysli vyššie zmienené *faux amis*, teda tzv. falošných priateľov prekladateľa, keďže ich formálna podoba alebo výslovnosť môže nabádať k nesprávnemu prekladu v dôsledku medzijazykovej homonymie.
[2] Použili sme rovnaký korpus ako pri práci na výstupe vedeckého projektu VEGA č. 1/0748/1 Lexikogenetický potenciál mediálneho diskurzu o kríze s názvom *La créativité lexicale dans le temps de la pandémie du COVID* (2025) tvorený textami pokrývajúcimi 3 vlny pandémie v denníku *Le Monde*, ako aj vlastný korpus obsahujúci textový materiál pochádzajúci zo stránky francúzskeho ministerstva zdravotníctva.
[3] Problematike sme sa venovali v rámci vedenia (bakalárskej) záverečnej práce s názvom *Covidová lexika v translatologickej perspektíve* (Čičová, 2025).

názvy označujúce prostriedky tvárovej ochrany (*rúško/masque* a *respirátor/masque FFP*), prístrojové vybavenie zabezpečujúce umelú pľúcnu ventiláciu (*pľúcny ventilátor/respirateur artificiel*, skrátene *respirateur*) a tiež termíny, ktorých používanie sa s príchodom pandémie stalo v našich životoch tak isto prítomné na dennodennej báze (*reprofilácia* (lôžok, oddelení)/*requalification* a *reprofilovať/requalifier*). Vzhľadom na to, že stupeň ochrany sa pri vyššie uvedených ochranných prostriedkoch zásadne líši, je nevyhnutné, ba až životne dôležité zabezpečiť pri preklade jeho presnosť, ktorá sa v kontexte sanitárnej krízy stáva alfou a omegou jej úspešného zvládnutia a niekedy aj prežitia.

1 *Respirátor* vs. *respirateur*

Pri pomyslení na covidovú krízu sa každému bezpochyby vybaví skratka R-O-R, v ktorej bola zakódovaná základná abeceda na ochranu vlastného zdravia aj zdravia svojich blízkych – nosenie (*r*)úška, dostatočný (*o*)dstup a dôkladná hygiena (*r*)úk. Nosenie chirurgických rúšok voľne dostupných v lekárňach nepredstavovalo pre ľudí novú realitu, keďže bolo bežné aj predtým pri návšteve chorých a/alebo oslabených jedincov, napr. počas chemoterapeutickej liečby alebo po transplantáciách či pri kontakte s novorodencami v snahe zabrániť nákaze. So vzrastajúcou hrozbou šírenia ochorenia COVID-19 sa však postupne začali objavovať výzvy na nosenie tvárovej ochrany s vyšším stupňom bezpečia – *respirátorov FFP*, ktoré boli dovtedy pre bežných ľudí v súvislosti s ochranou pred vírusmi neznáme. Pracovné pomôcky s označením *respirátory* sa predtým používali napr. v prevádzkach s vysokým stupňom prašnosti a pod. a mali často iné materiálové vyhotovenie aj vlastnosti. Nespĺňali požiadavku ochrany pred rôznymi patogénmi vrátane vírusov a niektoré z nich boli vybavené výdychovým ventilom na uľahčenie dýchania, čo bolo absolútne nevhodné z hľadiska ochrany zdravia pred nákazlivým ochorením šíriacim sa kvapôčkovou infekciou.

Do povedomia spotrebiteľov sa tak s nástupom pandémie dostali *respirátory* určené na ochranu pred pôvodcom koronavírusového ochorenia označované ako FFP1, FFP2 a FFP3[4], prípadne KN95 zodpovedajúci *respirátoru* FFP2. Nešlo už teda výlučne o pracovnú, ale zdravotnícku pomôcku, hoci v prípade najčastejšie používaného *respirátora* FFP2 (*respirátory* FFP3 boli rezervované pre zdravotníkov a istý čas ich dokonca nebolo možné predávať spotrebiteľom mimo zdravotnej sféry) je jeho ochranná funkcia pred vírusmi sporná. Internetové obchody, na ktoré bolo obyvateľstvo vo veľkom odkázané, prípadne sa na ne obracalo zo strachu pred návštevou lekárne, ho opisujú ako „veľmi pohodln[ú] a ergonomicky tvarovateľn[ú] protiprachov[ú] mask[u]“ a vyzdvihujú „mäkké utesnenie nosa s absorpčnými vlastnosťami“ a „tesný utesňovací film pre väčšie pohodlie a komfort“.[5] Zmienka o ochrane pred vírusmi absentuje. Je prítomná v definícii zverejnenej v databáze IATE, ktorá ale nerozlišuje, na ktorý konkrétny *respirátor*, resp. filtračnú triedu *respirátora* sa zmienená ochrana pred vírusmi vzťahuje: „Zariadenie určené na ochranu používateľa pred vdychovaním vzduchu s obsahom nebezpečných látok vrátane prachových častíc a mikroorganizmov, ako aj nebezpečných výparov, pár a plynov“.[6] Takáto definícia nezodpovedá úplne realite, keďže vizuálna ani materiálová stránka hromadne používaných respirátorov na ochranu pred šírením

[4] Z. angl. *Filtering Face Piece* (filtračná maska na tvár).
[5] Dostupné na internete: <https://www.lenmar.sk/rukavice-a-ochranne-pomocky/ochranny-respirator-kn95-ffp2/> [Cit. 2025-27-09]
[6] Dostupné na internete: <https://iate.europa.eu/search/result/1758711825024/1> [Cit. 2025-27-09] Databáza IATE čerpala túto definíciu z informačného letáka Ministerstva zdravotníctva SR *COVID-19. Čo robiť, ak ste chorý.*

ochorenia COVID-19 rozhodne nepripomínala zariadenie[7], ale masku, o ktorej sa zmieňuje aj predchádzajúca definícia. Francúzska verzia definičného vymedzenia pre *respirátor* (*masque FFP*) ho tiež opisuje ako „appareil de protection respiratoire“, čiže ako zariadenie. Inšpiratívny pri definovaní predmetnej ochrannej pomôcky by podľa nás mohol byť všeobecnejší opis uvedený napr. v elektronickom slovníku francúzskeho jazyka *Le Robert*, kde autori namiesto appareil použili hyperonymum objet/predmet („objet destiné à couvrir le visage“), pričom rozsah polysémantu *masque* v ňom pokrýva okrem „masques de carnaval“ a „masque de théâtre“ aj „masques pour se protéger“, teda ochrannú masku. Do úvahy pripadá aj hyperonymické označenie *zdravotná pomôcka* či *ochranná pomôcka*.

Pri pohľade do *Slovníka slovenského jazyka* (Peciar, 1959 – 1968; 2003) a (akademického) *Slovníka cudzích slov* (Petráčková – Kraus, 2005) dostupných na slovníkovom portáli JÚĽŠ, ako aj elektronického slovníka *Slovník.sk* či pri nahliadnutí do *Encyklopédie medicíny* (Kadlec, 2004) zisťujeme, že ani jeden v nich uvedený výklad významu neodkazuje na tento typ *respirátora*. Podľa *Slovníka slovenského jazyka* (ďalej aj SSJ) (Peciar, 1959 – 1968) predstavuje *respirátor* „ochranný prístroj zabraňujúci vnikaniu nebezpečných látok do pľúc“. Novší *Krátky slovník slovenského jazyka* (ďalej aj KSSJ) (Kačala, 2003) aj *Slovník cudzích slov (akademický)* (ďalej aj SCS) (Petráčková – Kraus, 2005) zhodne uvádzajú, že ide o „dýchací prístroj používaný pri oživovaní, kriesení, ochrane proti škodlivinám ap.“ (v prípade SCS sa výklad významu mierne líši v tom, že sa v ňom uvádza ochrana „pred prachom, plynom a pod.“). Ani v jednej sémantizácii však nenachádzame zmienku o ochrane pred patogénmi, mikroorganizmami alebo vírusmi. Z obidvoch výkladov navyše vyplýva, že odkazujú na dva rôzne denotáty spadajúce do dvoch odlišných oblastí – lekárstva (takéto zaradenie uvádzajú zmienené slovníky, pričom ho vzťahujú na prístroj určený na oživovanie, aj na prístroj s úplne inou funkciou ochrany pred škodlivinami) a ochrany zdravia v priemyselnej výrobe (v prípade dýchacieho prístroja zabezpečujúceho ochranu dýchacích ciest), avšak toto odborové ukotvenie v uvedených slovníkoch absentuje. Elektronický slovník *Slovník.sk* sa zmieňuje o dýchacom prístroji (proti prachu, plynu a pod.), používanom aj pri oživovaní, čo môže navodzovať mylný dojem, že ide o ten istý denotát, resp. o ten istý prístroj s viacúčelovým využitím. *Summa summarum*, existujúce slovníkové výklady nám ponúkajú iba vysvetlenie v podobe ochranného alebo dýchacieho prístroja, čo je dosť vzdialené využitiu pomôcky označovanej ako *respirátor*, teda ako zdravotnej pomôcky s ochrannou filtračnou funkciou pred nebezpečným koronavírusom, ktorú bolo možné zakúpiť v lekárňach.

Už sme sa zmieňovali o prieniku vysoko špecializovaných termínov z oblasti medicíny do bežnej komunikácie medzi neodborníkmi. Možno aj táto skutočnosť spôsobila, že sa termín *respirátor* začal používať živelne na označovanie jednoduchej ochrannej pomôcky (nie prístroja ani zariadenia) počas pandémie. Zaznamenávame teda rozšírenie rozsahu analyzovaného polysémantu, čoho výsledkom je vznik sémantického neologizmu *respirátor* vo význame zdravotnej pomôcky chrániacej dýchacie cesty pred nebezpečnými patogénmi a vírusmi.

V čase pandémie (konkr. na jej začiatku – v apríli 2020) zároveň došlo na pôde inštitúcií EÚ k harmonizácii termínov naviazaných na covidovú krízu. Vďaka tomu je z hľadiska interlingválnej komparácie v rámci jazykovej dvojice slovenčina – francúzština zaujímavé

[7] Podľa KSSJ (Kačala, 2003) sa označenie *zariadenie* vzťahuje na štyri denotáty: „1. nábytok, prístroje ap. tvoriace vybavenie miestností (technické z., z. knižnice), 2. mechanizmus na vykonávanie istej činnosti: požiarne, chladiace z., 3. inštitúcia a jej budova prispôsobená nejakej celospoločenskej funkcii: predškolské, zdravotnícke, kultúrne z., 4. budova, miestnosť ap. s vybavením na rozlič. ciele: sociálne z., hygienické z.“

a zároveň užitočné povšimnúť si, že francúzština na rozdiel od slovenčiny používa na označenie *respirátora* vo vyššie uvedenom význame ochrannej zdravotnej pomôcky označenie *masque FFP* a nie *respirateur*, ako by sme mohli predpokladať na základe podobnosti slov *respirátor – respirateur* (hoci v niektorých francúzskych mediálnych komunikátoch sme zachytili aj použitie takejto formy termínu na označenie tvárovej ochrany a budeme sa mu venovať neskôr). Toto porovnanie je o to užitočnejšie, že terminologická sústava francúzštiny obsahuje termín *respirateur artificiel*, v rámci mediálnej komunikácie pomerne často používaný v skrátenej forme *respirateur*, lenže vo význame prístroja zabezpečujúceho umelú pľúcnu ventiláciu, t. j. dýchacieho prístroja uľahčujúceho alebo umožňujúceho dýchanie. Databáza IATE zároveň na intralingválnej úrovni neodporúča zamieňať slovenský termín *respiračný prístroj*, čiže *pľúcny ventilátor* s termínom *respirátor*, a teda v protiklade so slovenskými slovníkmi jasne rozlišuje dva samostatné významy: dýchací prístroj a prostriedok tvárovej ochrany.

Z vyššie uvedeného tiež vyplýva, že francúzsky termín *respirateur artificiel* nemožno prekladať pomocou slovenského termínu *respirátor*, ale je nutné prikročiť k jeho substitúcii vo forme slovenského termínu *respiračný prístroj* alebo *pľúcny ventilátor*, prípadne *ventilačný prístroj*, keďže ide o prístroj používaný na umelú pľúcnu ventiláciu. V opačnom smere, t. j. pri preklade termínu *respiračný prístroj* do francúzštiny, je však vhodnejšie použiť francúzsky termín *ventilateur*, ktorý je v IATE uvedený ako preferovaný.

V rámci slovenskej terminológie z oblasti tvárovej ochrany tiež stojí za zmienku, že slovenčina má k dispozícii aj menej používaný termín *maska*, avšak podľa databázy IATE sa tento termín má používať namiesto termínu *rúško* a nie *respirátor*, a aj to „výlučne pri preklade kombinovanej nomenklatúry“.[8] Kvôli lepšej prehľadnosti nižšie uvádzame tabuľku 1 zostavenú na základe spracovania termínov realizujúcich sa v rámci krízovej komunikácie naviazanej na sanitárne hrozby v databáze IATE, ktoré sú výsledkom harmonizácie terminológie na úrovni EÚ. Stupeň spoľahlivosti konkrétneho termínu je vyjadrený počtom znakov *, pričom vyšší počet znakov predstavuje vyššiu spoľahlivosť a pohybuje sa v rozsahu od jedného po tri znaky.

Slovenský termín	**Francúzsky termín**
Chirurgické rúško ***	Masque chirurgical ***
Rúško ***	Masque buccal ***
Ochranné rúško ***	Masque anti-projections (zastaralé) ***
Maska ***	
Respirátor (FFP) ***	Masque FFP ***
Respiračný prístroj ***	Respirateur artificiel ***
Pľúcny ventilátor ***	Ventilateur *** (preferovaný termín)
Ventilačný prístroj ***	Ventilateur mécanique ***
	Ventilateur pulmonaire ***
	Respirateur mécanique *
	Ventilateur artificiel *
	Appareil d’assistance respiratoire *

Tabuľka 1 Ekvivalentácia termínov z oblasti tvárovej ochrany a podpory dýchania spojených s pandémiou ochorenia COVID-19

Berúc do úvahy všetky vyššie uvedené fakty, môžeme konštatovať, že slovníkové výklady významu a definície ponúkané slovenskými slovníkmi sprístupnenými na webstránke

[8] Dostupné na internete: <https://iate.europa.eu/search/result/1758558456708/1> [Cit. 2025-27-09]

JÚĽŠ neodrážajú v dostatočnej miere aktuálnu situáciu v slovenskej terminológii z oblasti sanitárnych hrozieb. Boli koncipované pred vypuknutím takej závažnej pandémie, akou bol COVID-19, a odrážajú dávnejší jazykovokomunikačný stav. Bežnému používateľovi jazyka a prekladateľovi teda neposkytujú dostatočnú oporu a môžu pôsobiť zavádzajúco a zmätočne.

Pri preklade je situácia ešte zložitejšia a okrem overovania terminológie si vyžaduje dôkladné skúmanie kontextu s cieľom presne identifikovať zámer autora originálu. Túto náročnosť môžeme ilustrovať na nasledujúcom príklade:

Le maire, qui appelle Donald Trump à des mesures contre le coronavirus dans tout le pays, se joint au gouverneur pour demander aux entreprises de fabriquer ***respirateurs*** *et* ***masques***. (Le Monde, 2020)[9]

Náš preklad:

Starosta, ktorý vyzval Donalda Trumpa na prijatie opatrení proti koronavírusu po celej krajine, sa pripojil ku guvernérovi a požiadal firmy, aby vyrábali ***respirátory*** *a* ***rúška***.

K takémuto prekladu, na prvý pohľad možno chybnému, nás naviedol kontext. Autor mal podľa všetkého na mysli prostriedky tvárovej ochrany (nie každý podnik totiž môže vyrábať respiračné prístroje – pľúcne ventilátory – vzhľadom na ich výrobnú náročnosť a potrebnú certifikáciu), avšak vyjadril sa terminologicky nepresne a použil skrátené formy termínov. Ak pripustíme túto možnosť, terminologicky správne vyjadrenie by malo mať podobu ... *pour fabriquer* ***masques FFP*** *et* ***chirurgicaux***, keďže vo francúzštine sa *respirátory* aj *rúška* označujú ako *masques*. Pri zachovaní pôvodnej verzie originálu (*respirateurs et masques*) pociťujeme absenciu bližšieho určenia, o aké *masques* ide, a vyrušuje nás skrátenie dvojslovného termínu *respirateur artificiel* na *respirateur*.

Ponúka sa však aj iné vysvetlenie – je možné, že autor mal na mysli všetky druhy tvárovej ochrany – *respirátory* aj *rúška* – a súhrnne ich označil *masques.* V takom prípade by sa označenie *respirateurs* vzťahovalo na pľúcne ventilátory, teda na *respirateurs artificiels* a preklad by mal podobu .... aby vyrábali *pľúcne ventilátory*, *rúška* a *respirátory.*

Z uvedeného príkladu je jasné, aké dôležité je na pozadí sanitárnej krízy presné vyjadrovanie a preferovanie používania odborných termínov v neskrátenej podobe. Toto však prekladateľ ovplyvniť nedokáže a zostáva mu jediná možnosť – dúfať, že po dôkladnej analýze originálneho textu pochopil zámer autora správne. Príklon k uprednostňovaniu termínu *ventilateur* pred *respirateur* v databáze IATE vo frankofónnom prostredí má teda svoje opodstatnenie nielen z hľadiska francúzštiny, ale aj v translatologickej perspektíve a vyššie uvedený príklad to len dokazuje.

Na ilustráciu jednoduchšieho rozhodovania pri preklade uvádzame príklad, v ktorom bol takisto použitý jednoslovný termín *respirateur,* ale z kontextu je celkom jasné, aký denotát mal autor na mysli:

A Bamako, on se prépare tant bien que mal à l'arrivée de la pandémie, avec 56 ***respirateurs*** *et 37 lits dédiés aux futurs malades du Covid-19.* (Le Monde, 2020).[10]

[9] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/international/article/2020/03/24/new-york-c-ur-de-la-pandemie-aux-etats-unis-reclame-un-confinement-national_6034190_3210.html> [Cit. 2025-28-09]

[10] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/afrique/article/2020/03/24/dans-un-mali-pauvre-et-en-guerre-la-peur-du-premier-cas-de-coronavirus_6034212_3212.html> [Cit. 2025-28-09]

Náš preklad:

V Bamaku sa pripravujú ako sa dá na príchod pandémie s 56 ***pľúcnymi ventilátormi*** *a 37 lôžkami určenými pre budúcich pacientov s Covidom-19.*

Niet pochýb o tom, že termín *respirateurs* je tu použitý správne a jednoznačne odkazuje na prístroje zabezpečujúce umelú pľúcnu ventiláciu. Autor totiž opísal prípravy na príchod pandémie z pohľadu vybavenia jednotiek intenzívnej starostlivosti – vyčíslil počet lôžok vyhradených pre pacientov s ochorením COVID-19 a prístrojov používaných na JIS – pľúcnych ventilátorov. Pokiaľ by malo ísť o tvárovú ochranu v podobe *respirátorov*, počet 56 by bol kriticky nedostatočný. Aj to svedčí o prítomnosti iného denotátu v originálnom texte – dýchacích prístrojov.

Posledný príklad v rámci tejto kapitoly môže byť ďalšou ukážkou nesprávneho používania termínu *respirateur* vo francúzštine, ale rovnako sa môže javiť aj ako dôkaz rozšírenia rozsahu predmetného pojmu – už neodkazuje len na umelú pľúcnu ventiláciu, ale aj na ochrannú zdravotnú pomôcku v podobe tvárovej ochrany:

Ces nouvelles matières permettent de produire des masques, notamment les ***respirateurs FFP2/FFP3*** *et N95 comme on les appelle aujourd'hui, dont les pores sont beaucoup plus petits et devraient donc mieux filtrer les bactéries et les virus. Ces nouveaux masques s'imposent en l'espace d'une décennie et remplacent alors intégralement les masques réutilisables.* (Jolly, 2020)[11]

Náš preklad:

Tieto nové materiály umožňujú výrobu tvárovej ochrany, najmä ***respirátorov FFP2/FFP3*** *a N95, ako sa dnes nazývajú, s oveľa menšími pórmi a mali by teda lepšie zachytávať baktérie a vírusy. Tieto nové prostriedky sa presadili v priebehu jedného desaťročia a úplne nahradili opakovane použiteľné respirátory.*

Určujúcou je časť textu, v ktorej autor informuje, že v čase pandemickej krízy sa prostriedky tvárovej ochrany po novom (!) nazývajú *respirateurs FFP2/FFP3*, čo je v rozpore s dovtedy zaužívanou praxou a terminologickou preskripciou (*masques*). Ako ďalej z textu vyplýva, ide zjavne o kvalitatívne iné zdravotnícke pomôcky z hľadiska materiálu (nový materiál), vlastností (lepšie zachytávajú baktérie a vírusy) aj použitia (jednorazové namiesto opakovaného) a sú na trhu relatívne nové. Z dôvodu nereflektovania tejto skutočnosti zo strany francúzskych terminologických slovníkov a databáz sa prekladateľ dostáva do nepríjemnej situácie – pokiaľ sa bude striktne pridŕžať súčasných odporúčaní a francúzsky termín *respirateur* substituovať slovenským termínom *pľúcny ventilátor, respiračný prístroj* alebo *ventilačný prístroj*, odignoruje fakt, že autor originálu mal na mysli práve *respirátory*, inak by ich bližšie neurčoval skratkami *FFP2*, *FFP3* a *NK95*. Táto skutočnosť dokazuje, že preklad termínov nie je len mechanickou substitúciou, ale vyžaduje si dôkladné preskúmanie blízkeho aj širšieho kontextu a kritickú reflexiu. V opačnom smere by bolo žiaduce použiť pri preklade

[11] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/sciences/article/2020/05/25/l-elimination-des-masques-reutilisables-est-un-choix-historique-discutable_6040709_1650684.html> [Cit. 2025-27-09]

slovenského termínu *respirátor* francúzsky termín *masque FFP* tak, ako to odporúča databáza IATE.

2 *Reprofilácia* vs. *reprofilage*

Ďalšími terminologickými dvojicami nabádajúcimi k nesprávnemu prekladu z titulu príslušnosti ku kategórii tzv. zradných slov sú páry tvorené slovenskými termínmi z oblasti zdravotníctva *reprofilácia* a *reprofilovať* a francúzskymi termínmi *reprofilage* a *reprofiler* realizujúcimi sa v rámci odbornej komunikácie v úplne iných oblastiach a v iných významoch.

Podľa francúzskeho slovníka *Universalis.fr*[12] predstavuje *reprofilage* „nouveau profilage, fait de redonner un profil“[13], teda novú profiláciu (zmenu v profile) alebo obnovenie profilu (napr. riečneho koryta), čiže ide o termín používaný napr. v hydrológii. *Le Dictionaire de l'Académie française* (DAF) heslo *reprofilage* neobsahuje a odkázal nás na terminologickú databázu *France Terme*, kde figuruje ako súčasť viacslovného termínu *reprofilage de plage* synonymného s *remodelage de plage* a *réalimentation de plage* z oblasti životného prostredia a označujúceho „prélèvement, sur un plage en zone basse ou intertidale, de sable, de gravier ou de galets qui sont ensuite déposés et repartis en haut de cette plage“[14], resp. „réapprovisionnement d'une plage en voie d'érosion en sable, en gravier ou en galets prélevés ailleurs, notamment dans des plages en formation“.[15] Z obidvoch definícií vyplýva, že ide o úpravu profilu pláže premiestnením materiálu (piesku, štrku alebo kameniva). *Le Grand dictionnaire terminologique* zas ponúka definíciu pre termín ukotvený v oblasti (výstavby a údržby) cestných komunikácií: „Réparation de chaussée, visant, soit à lui restituer son profil primitif (en longue, mais généralement surtout en travers), soit à lui donner un profil amélioré.“[16] Označuje sa ním úprava vozovky po dĺžke, ale zvyčajne po šírke, prípadne sa vylepšuje jej tvar čo sa týka povrchových vlastností.

Nás však zaujíma francúzsky termín ekvivalentný so slovenským termínom *reprofilácia* používaným v súvislosti s covidovou krízou na označenie zmeny zamerania nemocničných oddelení alebo funkcie nemocničných lôžok. Databáza IATE, na ktorú sme sa spoliehali, neponúka vhodný ekvivalent pre oblasť zdravotníctva. Nachádza sa v nej iba termín *reprofilage* vo význame „allongement volontaire de la durée de remboursement des titres (essentiellement des obligation d'Etat) détenus par des investisseurs privés – parfois associés à une baisse des taux d'intérêt“[17] používaný v oblasti finančníctva. Predstavuje „aménagement de la dette“ – *reštrukturalizáciu dlhu*.

Nápomocný pri hľadaní vhodného ekvivalentu sa ukázal vyhľadávač *Google*, pomocou ktorého sa nám pri súčasnom zadaní slov *covid*, *lits* a *hôpitaux*[18] podarilo vyhľadať dokument s názvom *Nombre de lits en réanimation : l'adaptation du système hospitalier pendant la crise*

[12] Po internetovom slovníku *Universalis.fr* sme siahli z dôvodu, že okrem DAF sa termín *reprofilage* nenachádza v žiadnom inom francúzskom výkladovom ani terminologickom slovníku.
[13] Dostupné na internete: <https://www.universalis.fr/dictionnaire/reprofilage/> [Cit. 2025-27-09]
[14] Dostupné na internete: <https://www.culture.fr/franceterme/terme/ENVI201> [Cit. 2025-27-09].
Náš preklad: odber piesku, štrku alebo kameniva zo spodnej a prílivovej časti pláže, ktoré sú následne rozmiestnené v jej hornej časti.
[15] Dostupné na internete: <https://www.culture.fr/franceterme/terme/ENVI200> [Cit. 2025-27-09].
Náš preklad: doplnenie pláže podliehajúcej erózii pieskom, štrkom alebo kamenivom získaným z iných miest, najmä z pláží, ktoré sú v procese vzniku.
[16] Dostupné na internete: <https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/fiche-gdt/fiche/17026841/reprofilage> [Cit. 2025-27-09]
[17] Dostupné na internete: <https://iate.europa.eu/search/result/1747319122076/1> [Cit. 2025-27-09]
[18] V prípade *lits* ide o kolokát, *covid* a *hôpitaux* nám vhodne zarámovali kontext.

due au Covid-19[19] (2024)[20]. Zachytili sme v ňom štyri výskyty termínu *requalification* presne vo význame, ktorý v slovenčine zodpovedá termínu *reprofilácia* (oddelení, nemocničných lôžok).[21] Na ilustráciu uvádzame:

La progression régulière du nombre de lits en surveillance continue et en soins intensifs entre 2013 et 2019 s'est interrompue avec la crise sanitaire, du fait de la ***requalification*** *d'une partie d'entre eux en lits de réanimation.* (Dubois, 2024).[22]

Náš preklad:

Pravidelný nárast počtu lôžok s trvalým dohľadom a na intenzívnej starostlivosti v období rokov 2013 – 2019 bol s príchodom sanitárnej krízy prerušený z dôvodu ***reprofilácie*** *jednej časti z nich na resuscitačné lôžka.*

Obdobným spôsobom sme postupovali pri verbe *reprofilovať*, kde sme na základe predchádzajúcich zistení predpokladali existenciu ekvivalentu *requalifier*, a tento predpoklad sa nám potvrdil:

Une réforme consistant à ***requalifier*** *des lits d'Unités de soins de longue durée (USLD) en lits d'Établissements d'hébergement pour personnes âgées dépendantes (EHPAD) a été mise en place en 2006.* (Jeandel – Guérin, 2021).[23]

Náš preklad:

Reforma spočívajúca v ***reprofilácii*** *lôžok z oddelení dlhodobo chorých na lôžka ubytovacích zariadení určených pre staršie a odkázané osoby bola zavedená v roku 2006.*

V obidvoch prípadoch predstavujú zdrojové dokumenty nápomocné pri hľadaní francúzskych termínov spoľahlivý zdroj terminologických informácií, keďže ide o verejne dostupné vládne materiály, pri ktorých predpokladáme, že prešli dôkladnou jazykovou úpravou.

Podkapitolu venovanú termínu *reprofilácia* spôsobujúcemu problémy pri preklade do francúzštiny v zmysle potenciálne nesprávnej voľby ekvivalentu z dôvodu existencie zradného slova *reprofilage* vo francúzštine nemôžeme ukončiť bez toho, aby sme sa zmienili o používaní termínu *reprofilizácia* v slovenských mediálnych komunikátoch. Jeho výskyt v kontexte sanitárnej krízy je v nich pomerne častý (*reprofilizácia* oddelenia, lôžok). Slovenské slovníky tento termín neuvádzajú, no jeho používanie sa rozšírilo pod vplyvom cudzích jazykov (z angl. *reprofilisation*). *Jazyková poradňa* na webovom portáli denníka *SME* garantovaná JÚĽŠ však v tejto súvislosti odporúča používať v slovenčine ustálenú podobu *reprofilácia* vo význame „stanovenie základných charakteristík (parametrov) vnútornej štruktúry

[19] V preklade: Počet lôžok na oddelení intenzívnej starostlivosti – adaptácia nemocničného systému počas krízy spôsobenej ochorením Covid-19.
[20] Dostupné na internete: <https://drees.solidarites-sante.gouv.fr/publications-communique-de-presse/etudes-et-resultats/nombre-de-lits-en-reanimation-ladaptation-du> [Cit. 2025-27-09]
[21] Nešlo pritom o ojedinelé výskyty v jednom dokumente. Ďalšie výskyty sa nám podarilo dohľadať v našom korpuse s využitím nástroja *Sketch Engine*.
[22] Dostupné na internete: <https://drees.solidarites-sante.gouv.fr/publications-communique-de-presse/etudes-et-resultats/nombre-de-lits-en-reanimation-ladaptation-du> [Cit. 2025-28-09]
[23] Dostupné na internete: <https://sante.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_jeandel-guerin.pdf> [Cit. 2025-27-09]

a organizácie určitého objektu podľa kritérií vyplývajúcich s požiadaviek na jeho funkčné (účelové) zameranie“.[24]

Čo sa týka francúzštiny, nami vytvorený francúzsky korpus, francúzske slovníky ani vyhľadávač *Google* nám neposkytli ani jeden doklad o výskyte formy *reprofilisation* v súvislosti so sanitárnou krízou a zmenou funkcie lôžok či oddelení, čo môže svedčiť o tom, že termín *requalification* plní v krízovej komunikácii na pozadí pandémie svoju funkciu a neočakáva sa, že by bol v dohľadnom čase nahradený – možno aj termínom *reprofilisation*. Je tiež nutné uviesť, že termín *requalification* sa už pred covidovou krízou používal v oblasti zdravotnej starostlivosti a starostlivosti o starších a odkázaných ľudí (pozri príklad uvedený vyššie v tejto kapitole), ale tiež v oblasti realitného trhu v súvislosti s prekvalifikovaním nájmu v závislosti od toho, či ide o zariadený byt (*un bail meublé*) alebo obytnú jednotku bez vybavenia (*un bail nu*). V obidvoch prípadoch, či už ide o zdravotníctvo alebo reality, zahŕňajú analyzované homonymné termíny zmenu zatriedenia a/alebo funkcie.

3 Terminologické záznamy potenciálne problematických termínov z hľadiska prekladu

Na základe uskutočneného korpusového a terminologického výskumu sme zostavili štyri terminologické záznamy tvorené položkami TER (heslový termín), SYN (synonymum), ODB (oblasť, v ktorej sa skúmaný termín realizuje), DEF (definícia), POZ/ENC (encyklopedická poznámka rozširujúca definíciu), KON (kontext dokladajúci používanie analyzovaného termínu v danej oblasti), EKV/JAZ/FR (ekvivalent vo francúzštine). Položky DEF, POZ/ENC a KON sú doplnené zdrojom čerpania terminologických informácií. Pokiaľ pri nich zdroj absentuje, informácie nie sú preberané z iných zdrojov, ale sú výsledkom práce autorky príspevku. V našom prípade ide o definíciu termínu *respirátor*, ktorú sme vytvorili na základe zistených informácií tvoriacich logické spektrum pojmu *respirátor* a s prihliadnutím na skutočnosti v definičnom vymedzení v databáze IATE zmieňované vyššie, s ktorými sme sa buď nestotožňovali (vymedzenie pomocou hyperonyma *zariadenie*, chýbajúca informácia o ochrane pred vírusmi naviazaná na filtračnú triedu *respirátora*) alebo nám chýbali – zmienka o materiálovom vyhotovení a jednorazovom použití.

TER	**Rúško**
SYN	chirurgické rúško, ochranné rúško, maska
ODB	zdravotníctvo
DEF	Voľne priliehajúca tkanina, ktorá vytvára fyzickú bariéru medzi ústami a nosom jej nositeľa a potenciálnymi kontaminantmi v bezprostrednom prostredí. Zdroj: https://iate.europa.eu/search/result/1759162957769/1
POZ/ENC	Ochranné jednorazové rúška chránia používateľa a jeho okolie pred kvapôčkovou infekciou. Účinnosť bakteriálnej filtrácie je min. 95 %. Zdroj: https://europeanlung.org/wp-content/uploads/2021/03/Slovak-face-coverings-and-masks.pdf
KON	Zdravotnícka pomôcka zo sterilnej tkaniny určená na ochranu pred infekciou, prachom ap. sa nazýva ***rúško*.** Zdroj: https://jazykovaporadna.sme.sk/q/9545/
EKV/JAZ/FR	masque chirurgical, masque buccal

Tabuľka 2 Terminologický záznam (krátky) pre termín *rúško*

[24] Dostupné na internete: <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/9727/> [Cit. 2025-27-09]

TER	**Respirátor (FFP)**
SYN	filtračná polmaska
ODB	zdravotníctvo
DEF	Zdravotná pomôcka v podobe ergonomicky tvarovanej tvárovej polmasky vyrobenej z filtračného materiálu zabezpečujúca ochranu pred nebezpečnými patogénmi – v závislosti od triedy ochrany (filtračnej triedy) aj pred vírusmi – na jednorazové použitie.
POZ/ENC	Hlavnou úlohou respirátora je ochrana dýchacích ciest. Vďaka tesnejšej priliehavosti a materiálovému vyhotoveniu v niekoľkých vrstvách poskytuje vyššiu ochranu ako hygienické rúško.
KON	Filtračné polmasky triedy FFP1, FFP2, FFP3, nazývané aj **respirátory**, sú osobné ochranné prostriedky (ďalej len „OOP“), ktoré sú určenými výrobkami podľa § 4 ods. zákona č. 56/2018 Z. z. a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/425 o osobných ochranných prostriedkoch a o zrušení smernice Rady 89/686/EHS. Zdroj: https://www.soi.sk/sk/informacie-pre-verejnost/informacia-pre-podnikatelsku-a-spotrebitelsku-verejnost-k-textilnym-ruskam-chirurgickym-maskam-.soi
EKV/JAZ/FR	masque FFP

Tabuľka 3 Terminologický záznam (krátky) pre termín *respirátor (FFP)*

TER	**Respiračný prístroj**
SYN	ventilačný prístroj, pľúcny ventilátor
ODB	zdravotníctvo
DEF	Mechanický prístroj, ktorý úplne alebo čiastočne zabezpečuje umelú pľúcnu ventiláciu, čiže prietok plynov dýchacími cestami, a tým výmenu plynov v pľúcach. Zdroj: https://iate.europa.eu/search/result/1759162957769/1
KON	Jedným z veľkých prekvapení okolo koronavírusu je, že muži zomierajú na Covid-19 dvakrát častejšie ako ženy. Majú aj ťažší priebeh ochorenia a väčšiu pravdepodobnosť, že budú odkázaní na **respiračný prístroj**. Zdroj: https://zdravie.pravda.sk/zdravie-a-prevencia/clanok/555530-pomahaju-sexualne-hormony-proti-covid-19/
EKV/JAZ/FR	respirateur artificiel, ventilateur, ventilateur mécanique, ventilateur pulmonaire

Tabuľka 4 Terminologický záznam (krátky) pre termín *respiračný prístroj*

TER	**Reprofilácia**
SYN	Reprofilizácia (neodporúča sa)
ODB	zdravotníctvo
DEF	Stanovenie základných charakteristík (parametrov) vnútornej štruktúry a organizácie určitého objektu podľa kritérií vyplývajúcich s požiadaviek na jeho funkčné (účelové) zameranie. Zdroj: https://jazykovaporadna.sme.sk/q/9727/
KON	**Reprofilácia** lôžok v zdravotníctve znamená zmenu účelu využitia existujúcich nemocničných kapacít. Zdroj: https://www.health.gov.sk/Clanok?deti-psychiatria-reprofilizacia
EKV/JAZ/FR	Requalification

Tabuľka 5 Terminologický záznam (krátky) pre termín *reprofilácia*

Záver

V našom príspevku sme sa snažili poukázať na potenciálne problémy vyplývajúce z neznalosti terminológie v kontexte sanitárnej krízy vyvolanej novým patogénom SARS-CoV-2 (alebo iným mikroorganizmom) spojené s prekladom v rámci jazykovej dvojice slovenčina – francúzština. Našu výskumnú vzorku tvorili termíny patriace do kategórie tzv. *faux amis*, pre ktoré sme zostavili krátke terminologické záznamy v snahe poukázať na rozdiely vo francúzštine a v slovenčine pri označovaní prostriedkov tvárovej ochrany (*rúško*, *respirátor*), prístrojového vybavenia zabezpečujúceho pľúcnu ventiláciu (*respiračný prístroj*), ako aj činnosti na zabezpečenie adekvátnej funkcie lôžkových oddelení v závislosti od aktuálnych potrieb (*reprofilácia*).

Na základe korpusového výskumu slovenských a francúzskych mediálnych komunikátov, ale aj terminologických databáz a slovníkov sme zistili, že na posledných miestach zmieňované zdroje terminologických informácií nie celkom odrážajú aktuálnu situáciu v označovaní pojmov, ktoré boli počas nedávnej pandémie vysoko frekventované. V databázach tieto termíny buď chýbajú alebo vzbudzujú isté pochybnosti z hľadiska definičného vymedzenia alebo odkazovania na príslušný denotát. Naše výhrady sa vzťahujú najmä na termín *respirátor (FFP)*, ktorý je v databáze IATE v obidvoch skúmaných jazykoch definovaný ako ‚zariadenie'. Sémantizácia v slovníkoch slovenského jazyka zas môže uviesť používateľa jazyka do omylu. Nereflektujú totiž zmeny v logickom spektre, resp. rozšírenie rozsahu analyzovaného pojmu.

Translatologickú dimenziu, ktorá tvorila integrálnu súčasť našej reflexie, sme rozvinuli na príkladoch prekladu z francúzštiny do slovenčiny, pričom sme sa okrem správnej ekvivalentácie problematických termínov snažili poukázať aj na zložitosť prekladu v situáciách, keď autor originálu siaha po skrátených formách termínov, čo môže viesť k viacerým protichodným verziám prekladu. V tejto súvislosti sme poukázali na nevyhnutnosť dôkladného skúmania blízkeho aj širšieho kontextu v snahe správne pochopiť zámer autora.

Odpoveď na otázku v názve príspevku (Maska alebo respirátor ?), ktorá bola inšpirovaná snahou o preklad francúzskeho termínu *masque* do slovenčiny v rámci mediálnej komunikácie, môže mať hneď tri podoby. Vo francúzštine sa totiž termínom *masque* označuje *rúško* aj *respirátor* v závislosti od toho, či mal používateľ jazyka na mysli *masque chirurgical*, *masque buccal*, príp. *masque anti-projection*. Vtedy je správny preklad *rúško.* Ak ale odkazoval na *masque FFP*, v takom prípade je nutné termín substituovať slovenským termínom *respirátor.* Ekvivalentácia pomocou termínu *maska* pripadá takisto do úvahy, ale len v rámci prekladu na pôde inštitúcií EÚ – ak ide o preklad kombinovanej nomenklatúry.

Skúmaná problematika by si vyžadovala ďalší výskum na širšej vzorke termínov, keďže ochrana zdravia obyvateľstva počas pandémie do veľkej miery závisí aj od úrovne spracovania terminológie a jej adekvátneho používania.

Literatúra:

BALÁŽOVÁ, Ľ. – BOSÁK, J., eds. (2005): *Slovník cudzích slov (akademický)*. 2., dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá.

ČIČOVÁ, E. (2025): *Covidová lexika v translatologickej perspektíve*. [Bakalárska práca]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M., red. (2003): *Krátky slovník slovenského jazyka*. 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda.

KADLEC, O., ed. (2004): *Encyklopédia medicíny XIV*. Bratislava: Asklepios.

PECIAR, Š., red. (1959): *Slovník slovenského jazyka. II. L – O.* 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.

PECIAR, Š., red. (1963): *Slovník slovenského jazyka. III. P – R.* 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
PECIAR, Š., red. (1965): *Slovník slovenského jazyka. V. V – Ž.* 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.

Použité pramene:

AKTUALITY.SK (31. marec 2020): *Koronavírus: Naozaj nás rúško ochráni?* [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/765873/koronavirus-naozaj-nas-rusko-ochrani/>
AKTUALITY.SK (7. január 2021): *Koronavírus. Galantská nemocnica bude pre COVID pacientov, ostatných ošetria inde.* [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://www.aktuality.sk/clanok/853905/zdravie-galantska-nemocnica-prechadza-do-cerveneho-rezimu/
DUBOIS, Y. (2024): *Nombre de lits en réanimation : l'adaptation du système hospitalier pendant la crise due au Covid-19.* [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://drees.solidarites-sante.gouv.fr/publications-communique-de-presse/etudes-et-resultats/nombre-de-lits-en-reanimation-ladaptation-du>
DB, PRAVDA (25. jún 2020): *Pomáhajú sexuálne hormóny proti Covid-19?* [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <Pomáhajú sexuálne hormóny proti Covid-19? - Zdravie a prevencia - Zdravie - Pravda>
ELF (n. d.): *Nosenie rúšok a prekrytie tváre u ľudí s pľúcnym postihnutím.* [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://europeanlung.org/wp-content/uploads/2021/03/Slovak-face-coverings-and-masks.pdf>
JEANDEL, C. – GUÉRIN, O. (2021): *Unités de Soins de Longue Durée et EPHAD. Rapport de Mission (Juin 2021).* [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://sante.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_jeandel-guerin.pdf>
JOLLY, P. (2020): « L'élimination des masques réutilisables est un choix historique discutable ». In: *Le Monde*, 25. 5. 2020. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/sciences/article/2020/05/25/l-elimination-des-masques-reutilisables-est-un-choix-historique-discutable_6040709_1650684.html>
LE MONDE avec AFP (2020): « Dans un Mali pauvre et en guerre, la peur du premier cas de coronavirus ». In: *Le* Monde, 24. 3. 2020. [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/afrique/article/2020/03/24/dans-un-mali-pauvre-et-en-guerre-la-peur-du-premier-cas-de-coronavirus_6034212_3212.html>
LE MONDE avec AFP (2020): « New York, cœur de la pandémie aux Etats-Unis, réclame un confinement national ». In: *Le Monde*, 24. 3. 2020). [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://www.lemonde.fr/international/article/2020/03/24/new-york-c-ur-de-la-pandemie-aux-etats-unis-reclame-un-confinement-national_6034190_3210.html>
SLOVENSKÁ OBCHODNÁ INŠPEKCIA (2022): *Informácia pre podnikateľskú a spotrebiteľskú verejnosť k textilným rúškam, cirurgickým maskám a filtračným polmaskám – respirátoropm (aktualizované k 31. 7. 2022).* [Cit. 2025-28-09.] Dostupné na internete: <https://www.soi.sk/informacie-pre-verejnost/informacia-pre-podnikatelsku-a-spotrebitelsku-verejnost-k-textilnym-ruskam-chirurgickym-maskam-,soi>

Databázy a slovníky:

France Terme. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: < https://www.culture.fr/franceterme>
Grand dictionnaire terminologique. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/>
Dictionnaire de l'Académie française, 9ème édition. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://www.academie-francaise.fr/le-dictionnaire/la-9e-edition>
IATE. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://iate.europa.eu/>

Le Robert. *Dico en ligne*. [Cit. 2025-27-09.] Dostupné na internete: <https://dictionnaire.lerobert.com/>
KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M., eds. (2003): *Krátky slovník slovenského jazyka*. 4. doplnené a upravené vydanie. Bratislava: Veda.
KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M., eds.: Krátky slovník slovenského jazyka. [Cit. 2025-27-09] Dostupné na internete: <https://www.juls.savba.sk/kssj_4.html>
BALÁŽOVÁ, Ľ. – BOSÁK, J., eds.: Slovník cudzích slov (akademický). [Cit. 2025-27-09] Dostupné na internete: https://www.juls.savba.sk/slovnik_cudzich_slov_2005.html
PECIAR, Š., ed.: Slovník slovenského jazyka. [Cit. 2025-27-09] Dostupné na internete: <https://www.juls.savba.sk/ssj_peciar.html>
Slovník.sk. [Cit. 2025-27-09] Dostupné na internete: <https://slovnik.aktuality.sk/>
Universalis.fr. [Cit. 2025-27-09] Dostupné na internete: <https://www.universalis.fr/dictionnaire/>

Summary

Mask or respirator? *Faux amis* in the context of the COVID-19 pandemic

In this paper, we have attempted to highlight the problems arising from a lack of knowledge of terminology in the context of the health crisis caused by the new SARS-CoV-2 pathogen, which may occur when translating from French into Slovak and vice versa. Our research sample consisted of terms belonging to the category of so-called faux amis, for which we compiled short terminological records. These were the Slovak terms *rúško*, *respirátor*, *pľúcny ventilátor* and *reprofilácia*. We drew terminological information from dictionaries and terminological databases, but also from our corpus compiled from media texts. We documented the use of the analyzed terms in the context of the health crisis with examples drawn from our corpus, which we searched using the Sketch Engine corpus manager. We found that current Slovak and French dictionaries and terminology databases do not reflect the current state of terminology in the field of health threats. This can cause problems in translation, which can be very dangerous from a health protection perspective. The issue under investigation would require further research on a broader sample of terms, as the protection of public health during a pandemic also depends to a large extent on the level of terminology processing and its adequate use.